

tekó iz usmiljenja. Zato nam je tudi ta pesmarica med drugimi proizvodi pesnikovimi najtehtnejša tvarina. Tudi je n. pr. pesem „Delavčeva hči“, ali „Temni nauki pojasnjeni“ — vsaka po svoje dobra. Žal pa, da je v obče stališče pesnikovo v tem vprašanju táko, da se ne moremo ž njim vjemati. Sama nevolja nad bogatini, sama nezadovoljnost izražena v hudih besedah ne pomore nikomur. Krščanskega načela v tem vprašanju pesnik ne oznanja dovolj. „Božična pesem siromakova“ opeva sicer Kristusa ubogega in trpina jako živo, toda — — pa poslušajmo:

Bil siromak si žive dni!
Tovariš naš zato si na vse čase . . .
A, ki živé od žuljev naših rok
Imeli bi te radi vsega záse.

Imeli radi bi, da ti igó,
V katero vklepajo nas siromake,
Bi blagoslavljal jim, pomagal jim
Goniti nas na trudapolne tlake . . .

Ne, ti si naš — mi bratje tvoji vsi,
Kar nas zatirancev po svetu tava,
Kar sužnjevi nas brezpravnih nosi svet,
Kar hira nas in strada in zmrzava.

Česa pogrešamo tu? Ni to krščansko stališče, da se Kristusa oklepamo zato, ker je bil siromak in smo mi siromaki, ampak zato se ga oklepajmo, ker je on Izveličar, Bog, ki je resničen, pravičen, usmiljen in vsemogočen, da nam lahko pomore.

Pa idimo k drugemu delu. „Balade, legende in romance“ so po obliki, kompoziciji, deloma po izvirnosti glavni del naše zbirke. Gledé na vsebino pa so jako različne vrednosti. Ne moremo vseh ocenjati po vrsti, le nekatere značilnejše omenjamo. „Firduzi in derviš“ je mnogim kritikom nekaka vzorna satira. Res je pesniška oblika krasna, toda res je tudi, da maščevanje nikdar ne razodeva lepega značaja. Vsestransko dovršena pa je romanca: „Najlepši dan“. Kralj na smrtni postelji slovesno izjavi, da je bil najlepši dan njegovega življenja tisti, kateri je dal svojemu narodu slobodo. Divno grozna je „Iškarjot“, lepa „Mrtvec Osojski“; „Mea Kulpa“, „Zimska idila“, „Ponôčna pótnica“, „Legenda o zlati roži“ imajo vsaka svoje vrline; dobro pogojena je „Kaznovani paša“. Poleg teh pa ni mnogo manj takih, katerim bi imeli marsikaj oponašati. Naš pesnik namreč ima to slabost, da se rad ustavi ob kaki čudni in nenavadni stvari in jo hoče razložiti. Razlaga pa jo, ako ne čisto napačno, vsaj jednostransko. N. pr. „Perunov žrec“ nam kaže nemškega vladiko, ki je prišel nad množico mirnih Slovanov z ukazom cesarja Otona: „Krst ali smrt!“ Trdoslav, žrec slovanski, odvrne: „Smrt!“ Nemška vojska zajame Slované:

Glej, na oltár Perúnov glavo svojo
Polaga prvi Trdoslav pod meč . . .

Za njim tritisoč bratov, sester pade —
Tritisoč v raji je mučencev več.

Na svetu je vse mogoče; Nemci so grdo ravnali s polabskimi Slovani, to je znano. Toda je-li umestno to opevati takim načinom, ki kaže tudi krščansko vero nekam odijozno? Drugodi smo zadeli na kaj čudnega, kakor n. pr. „Satanova smrt“, v kateri pa je žgoča ironija.

Rekli smo v začetku, da so se ideje v pesniku razbistrile in nazori pojasnili, zato jih jasno tudi razkazuje. Katere so te ideje in kakšni so nazori? Na prvem mestu je ideja slobode: slobode politične, slobode v društvenem življenju, slobode verske in slobode v mišljenju. Poslednjo slobodo izraža prav določno v romanci „Grešnik“. Učenec Buddhov Ambattha misli, da je grešil, ker je mislil, ker je hotel „pronikniti življenja uganko“. Buddha pa pravi, da ni grešil:

Čim bolj ti sam misliš svobodno,
Tem bolj si podoben bogú,
Tem bolj približuješ se Brahmí . . .
Le misli zato brez strahú!

Brizinški škof Janez Franc.